

Нікітіна Наталія Петрівна
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мов і методики їх викладання,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г.Шевченка
ORCID 0000-0002-7320-4819

«ШТУЧНЕ СПІЛКУВАННЯ» ЯК НАСЛІДОК ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

*Для успіху в житті вміння
спілкуватися з людьми набагато
важливіше за наявність таланту.
Джон Леббок*

Звичайно, що більшість успішних людей сучасності однозначно скажуть, що одним із чинників їх досягнень стало вміння ефективно спілкуватися в будь-яких ситуаціях. Таке вміння важливе не тільки для того, щоб побудувати кар'єру, а й мати справжніх друзів, родину, колег, партнерів тощо. Власне, комунікативна компетентність людини є підґрунтям професійного зростання і щасливих міжособистісних стосунків. Протягом життя ми вдосконалюємо навички спілкування, вчимося правильно й точно висловлювати свої думки, переконувати колег і друзів, тим самим досягаючи взаєморозуміння і гармонії. Здійснювати ефективну комунікацію дитина вчиться спочатку в садку, школі, а потім у ЗВО вдосконалює набуті навички вербального й невербального спілкування. Оскільки людина – істота соціальна, то й понад усе вона прагне обмінюватися думками, переживаннями, враженнями, тобто вступити в процес комунікації задля задоволення своїх природних потреб. На жаль, ковід і найстрашніша подія ХХІ століття, військова агресія росії, змусили і молоде покоління, і педагогів звернутися до дистанційної освіти. На сьогодні вже багато зауважено і

Свої наукові розвідки цій темі присвячували як вітчизняні науковці, а саме: Биков В., Мушка І., Захарова І., Лисенко І., Ісмаїлова І., Доценко С., Прокопенко І., Тимощук О., так і зарубіжні Шлоссер Л.А. та Барак М. [4]. У наказі МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» наголошується, що це взаємодія суб'єктів навчального процесу, *віддалених один від одного*, яке ґрунтується на новітніх інформаційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологіях.

Відповідно актуальність проблеми безсумнівна, оскільки, по-перше, умови, у яких перебувають учасники освітнього процесу (спочатку всесвітня пандемія, а зараз війна в Україні), сприяють розвитку дистанційного навчання; по-друге, сьогодні активно вдосконалюються підходи, методи, технології, мобільні засоби та можливості спілкування викладачів і студентів.

Так, удосконалюються форми дистанційного навчання і втрачається найважливіший аспект – спілкування між студентами. На жаль, питання «штучного спілкування» або спілкування студент/ студент в умовах дистанційної освіти не береться до уваги, не привертає уваги науковців. Тому метою нашої розвідки став аналіз спілкування студент/ студент під час дистанційного навчання; дослідження набуття учасниками освітнього процесу навичок спілкування та наслідків «штучного спілкування».

У дослідженні використали такі методи, як емпіричні (опис і дослідження) та загально-логічні (узагальнення, моделювання, аналогія).

Традиційна освіта має на меті сприяти накопиченню студентами теоретичних знань, умінь і практичних навичок. Дослідник О. Тимощук наголошує на таких перевагах дистанційної освіти, як:

- залучення великої кількості студентів;
- зменшення витрат на організацію та проведення навчального процесу;
- підвищення якості навчання завдяки ІКТ, самостійної роботи;
- використання єдиного інформаційного середовища освітнього

навчального закладу. [3]

Усі перераховані переваги сприяють певній якості освіти. Проте однією з проблем такого навчання стає соціальна та психологічна ізольованість молодого покоління, у якого є природня потреба в задоволенні процесу говоріння (соціалізація, піраміда Маслоу), а у віці від 17 до 30 вона має високий рівень. Звичайно, хтось заперечить, що під час відеоконференцій на платформах «Zoom», «Google Meet» тощо студенти і викладач бачать один одного (відбувається насамперед невербальне спілкування), спілкуються, обмінюються позиціями, висловлюють побажання (і знову ж таки за умови якісного інтернету, де є відеозв'язок). Зауважимо, що, по-перше, спілкування обмежене в часі, тобто тільки академічний час, виключається перерва, під час якої раніше відбувалося міжособистісне спілкування, яке привчало до умінь і навичок безпосереднього спілкування. По-друге, акт комунікації обертається навколо навчального матеріалу, а це, як відомо, тільки частина потреби говоріння, обміну думками з метою створення не тільки правдивої картини світу, а й здатності вступати в Діалог зі світом, з Іншим тощо. Людина, що нездатна вступати в діалогічні стосунки, опиняється на межі, не відчуває себе щасливою, не здатна чути й розуміти, бо відбувається монологічне життя, тобто відчуження «Я» від світу [1], що призводить до непередбачуваних наслідків. По-третє, значна кількість студентів наголошує на самотності, бо неможливо обмінюватися поглядами, розуміти рухи тіла, жести, міміку, тобто не набуваються навички невербального спілкування (наслідки будуть проявлятися пізніше).

Атрибутом «штучного спілкування» стають смайлики, які покликані замінити вираз обличчя, проте відмінність між ними глобальна. Через смайлики може відбуватися свідомо маніпуляція, тобто за допомогою смайликів ми імітуємо підсвідомо або свідомо почуття або ж приховуємо їх. Якщо людина щиро посміхається, то змінюється і вираз очей, і з'являються зморшки, що є ознакою щирості. Смайли ж імітують певні ідентичності. У кінці повідомлення ставиться сумний смайл – і ми зчитуємо так: це не тому

що сумно, а тому що респондент хоче привернути нашу увагу, змусити нас зробити щось, і це вже є маніпуляцією.

Таким чином, ми розглянули тільки один аспект «штучного спілкування» і його впливу на комунікативні навички молодого покоління, хоча їх значно більше, причому наслідки поки що можемо тільки спрогнозувати.

Отже, дистанційне навчання, безперечно, має значні переваги в набутті освіти, проте найбільшою загрозою, на наш погляд, наслідком такої освіти є відсутність комунікації або спілкування студент/ студент: спілкування на абстрактні, загальнолюдські теми, а не тільки на навчальні. На жаль, наслідками «штучного спілкування» на сьогодні стають також самотність, нудьга, асоціальність і відчуження від себе і світу. І це тільки оприєвнені аспекти неможливості вступити в комунікативний акт не тільки зі своїми ровесниками, а й будь з ким. Більш глибокі зрушення відбудуться пізніше, після навчання, уже під час роботи. Тому надзавданням педагогів стає організація таких методів і форм дистанційної освіти, яка б дозволила студентам вступати в міжособистісні діалогічні стосунки, які б сприяли професійному зростанню і вдосконалювали навички спілкування. Такі потреби можуть вдовольнити різноманітні курси, покликані залучити студентів до діалогічних стосунків з метою набуття ними комунікативних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Нікітіна, Н. Bastіони сучасної технічної довершеності (на матеріалі жіночої прози кін. XX - поч. XXI ст.). Слово і час. 2011. № 1. С. 85-92.
2. Олексюк, О., Теряєва, Л. і Теряєв, В. Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Освітологічний дискурс. 2023. 1(40) (Бер 2023), 40–58. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2023.13>.

якість життя студентів сучасних закладів різних типів. Art of Medicine. 2020. № 4. С. 124–128.

3. Barak M. Science teacher education in the twenty-first century: A pedagogical framework for technology-integrated social constructivism. Research in Science Education. 2017. № 47 (2). P. 283–303.
<https://dx.doi.org/10.1007/s11165-015-9501-y>

Осетрова Оксана Олександрівна

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціології, соціальної роботи,
публічного управління та адміністрування,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
ORCID [0000-0002-7598-1144](https://orcid.org/0000-0002-7598-1144)

ДО ПИТАННЯ ПРО ГЕНДЕРНУ РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Наразі, у ситуації війни, зініційованої РФ проти України, усі проблеми набули нового значення й звучання. Стосується це й дослідження соціального, психологічного та педагогічного аспектів проблеми гендерної освіти у сучасній Україні, зокрема, та в усьому світі загалом. У даному контексті, на моє глибоке переконання, сучасна гендерна освіта має безпосередньо базуватися на такому принципі діалектичного методу, як конкретність істини, що передбачає не просту констатацію, а оперування конкретними історичними фактами. Під цим кутом зору й розгортатиметься дана робота, спрямована на розкриття принципу гендерної рівності, якого дотримуються українці протягом усього процесу свого національного формування, становлення й розвитку – із сивої глибини століть (з язичницьких часів) і дотепер.

Зупинімося лише на трьох фактах.